

Kent Bilgi Sistemleri (KBS) Kapsamında Verilerin Önemi ve Dönüşümü

Kent bilgi sistemleri açısından dört temel bileşenin önemi biliniyor: Donanım, yazılım, veri, insan kaynakları... Bunlara kurumsal yapıyı ve kuralları da (standartlar da içinde) eklemek gerekiyor... Kuşkusuz bu bileşenler bir bütün olarak, bütünün parçaları olarak ele alınmalıdırlar. Ama yine de veriler olmadan diğer tüm öğelerin bir anlamı kalmıyor... Donanım ve yazılım olmadan da bir bilgi sistemi kurulabilir. Ama veri olmadan sistem kurulur da, bilgi sistemi kurulamaz... Kurum olup da veri olmayınca işlenecek ne olabilir? Bir fabrika kurup, hammadde olmaması gibi bir şey bu... Bu nedenle sistemin temel girdisi, veriler...

“Veriler”den söz açılınca, genelde çoğu kez söylenen şu: “Bizde tüm veriler var!..” Yöneticiler, yetkililer bunu sıkça söylüyorlar. Bazen de bir savunma duygusuyla... Mekansal veriler, harita verileri, beyan verileri, adres verileri, bina verileri, imar planı verileri, kentli verileri, sayabileceğimiz diğer veriler... Bunlar kurumun “kara kaplı” ya da “elektronik” defterlerinde olabilir... Hatta güncel de (zor olasılık da olsa) olabilirler... Ama kurumdaki herhangi iki veri grubu birbiriyle ilişkilendirilemiyorsa, veriler birbirleriyle konuşturulamıyorsa, aynı objeye ilişkin farklı birimlerdeki veriler çelişiyorsa, bir sorun var demektir. Bu nedenle “bizde verilerin hepsi var söylemi,” tek başına yeterli değil...

Gelişmiş ülkelerdeki uygulamalara bakıldığında, oralarda da veriler, kent bilgi sistemi gibi sistemlerin kurulumunda en önemli bileşeni oluşturuyor. “Verilerin bilgi teknolojileri destekli bir bilgi sistemine aktarılması, yani bu teknolojilerle işlenebilir bir yapıya dönüştürülmesi” en temel konuyu oluşturmaktadır... Bu nedenle sistem kurulumuna bilgisayar almakla değil, verileri yapılandırmakla başlamak, önce bunu erelemek, kurulumla doğru başlamak anlamına geliyor...

Ülkemizde, “göze hitap etme” bir yönetsel tavır olarak kendine sağlam bir yer edinmiş. Bu açıdan bakıldığında, “veriye yatırım” bu yönetsel alışkanlıkla çelişiyor. Çünkü, mekansal içerikli bir bilgi sisteminin kurulumunda verilerin yapılandırılması süreci kolay olmayan, sıkıntıları olan, zaman alan bir süreç. Buna bir de verilerin paylaşımındaki cimrilüğümüz eklenince işler daha da zorlaşıyor. Bırakın diğer kurumlardan veri almayı, aynı kurumun birimleri bile, çoğu kez verileri birbirlerinden saklayabiliyor.

Böyle bir ortamda, tüm güçlüklerine karşın verilerin toplanması ve yapılandırılması sürecinde gözle görünür bir “cisim” ortaya konulamıyor. Görünmeyen, istendiğinde avuç içi kadar CD’ye sığdırılan bir şey olan veriler, alışkanlıkları tatmin edemiyor... Dahası karar vericiler, bu noktada muhaliflerinin sürekli baskısı altında tutuluyor, “yapılan nedir ki?” gibi yaklaşımlarla. Bu nedenlerle karar noktalarında olanların, öncelikle bu önceliğin arkasında “sağlam” durması gerekiyor.

Ama önemle ve ısrarla vurgulanmalıdır ki, veriler, kent bilgi sistemi kurulumunun en temel bileşenidir. Bu önem şuradan geliyor: Uluslar arası alandaki değerlendirme sonuçlarına göre

mekansal içerikli bir bilgi sisteminin kurulmasının toplam maliyeti içinde “verilerin elde edilmesi, yapılandırılması, akıllı duruma getirilmesi” işlerinin oranı, %65’ler dolayında... Şimdiye kadarki uygulamalardan elde edilen bu oran göz önüne alındığında, kurulumun donanım alımıyla, ya da başka bir noktadan başlamak doğru değildir. Öncelikle bu noktanın bilinçlere kazınması zorunludur.

Ülkemizde bilgi teknolojilerinin kurumlar bazında yaygın biçimde kullanımının en fazla 15 yıllık bir geçmişinin olduğu söylenebilir. Bu zaman diliminde her kurum farklı teknolojilerle, yazılımlarla farklı yapılarla ve formatlarda veri üretti, üretiyor, üretecek... Kurumların kendi çatıları altındaki birimler de birbirlerinden kopuk, habersiz, ilişkisiz yatırımlar yaptı ve sistemler kurdu. Her birim kendisi için bilgi teknolojilerini kullandı. Ancak günümüzde sistem yaklaşımları, bu paramparça yapıların birleştirilmesini ve ilişkilendirilmesini zorunlu kılıyor. Kurum içi bir intranetin kurulmasının temelini, birimlerin birbirleriyle bağlanması oluşturuyor. O zaman kurumda aynı verilerin bir yerde tutulması, verilerin bir yerden girilmesi, elektronik ve anında güncellenmenin sağlanması, yani verilerin yaşar durumda tutulması gibi can alıcı sorunların çözülmesi gerekiyor. Bunların hepsi, öncelikle kurum çatısı altında var olan ve yeni toplanması gereken tüm verilerin bilgi teknolojilerinin gerektirdiği biçime dönüştürülmesi (conversion) ile sağlanabilir.

Kurumların bu önemli noktanın bilincinde olarak yatırımlarını yapmaları gerekmektedir. Ancak kurum içinde sağlanacak bu bütünleşme sonrası, internet ya da başka kanallarla dışarıya açılma söz konusu olabilir.

Bu önemli konu, mekansal içerikli bilgi sistemlerinin “otomasyon” kavramıyla özdeşleştirilmesi alışkanlığından da kurtulmayı gerektiriyor. Sözü edilen anlamda verilerin dönüştürülmesi ve yapılandırılması, ancak, uluslar arası standartlarda bir “veri tabanı yönetim sistemi” (Oracle, Informix, Sybase, DB2 vb) üzerinde sağlanabilir. Kurumların, kendi bünyelerindeki tüm çalışmalarını böyle bir veri tabanında toplamaları, seçecekleri yazılımların da bu veri tabanları üzerinde koşan gerçek bilgi sistemi yazılımları olmasına özen göstermeleri gerekiyor.

Daha önce bu köşe için yaptığım bir plan çerçevesinde, temmuz ayı için buraya kadar yazılanları biraz daha derinleştirmeyi düşünüyordum.

Ama ülkemizde bugünlerde siyasal ortamın içinde yuvarlanmaya başladığı koşullar, bilgi teknolojileri ve kent bilgi sistemleri açısından “umutlu” deyameyeceğimiz bir ortam oluşturuyor. Çünkü kent bilgi sistemleri gibi kapsamlı sistemler, her şeyden önce güçlü siyasi ve yönetsel iradelerden destek almak zorundalar. Oysa ülkemiz çok hızlı bir biçimde “öne” alınmış bir seçime doğru yol alıyor... Belki yerel yönetim seçimleri de, 1999 yılında olduğu gibi, genel seçimlerle birlikte yapılacak. Eğer böyle olursa, belediyelerin de yatırımlarını seçime yönlendirmeleri, bilinen, alışıldık bir süreç olacak... Göstergeler, işte bu açıdan, son derece olumsuz bir sürecin başlangıcına işaret ediyor.

Oysa belediyelerin, başkanlarının ve karar organlarının bilgi teknolojilerine yatırıma inanmaları, bu yatırımları seçim süreçlerinin gerektirdiği başka yatırımlara feda etmemeleri gerekiyor... Çünkü ülkemizin tüm hücrelerinde yaşaması gereken toplumsal-kurumsal dönüşümün odağında bilgi teknolojileri yer almak zorunda.

Bilgi teknolojilerin yatırım, geleceğe yatırım olduğu gibi, geleceğe karşı bir tarihsel sorumluluk, aynı zamanda...